

MARIUS SALA
(1932-2018)

El 19 d'agost de 2018 va finir amb 85 anys el gran lingüista romanès Marius Sala després d'una vida farcida d'activitats i reconeixements. Havia nascut el 8 de setembre de 1932 a Vașcău, districte de Bihor a la província transsilvana d'Oradea, al nord-oest de Romania. De molt jove va traslladar-se a Bucarest, on va llicenciar-se a la Facultat de Filologia de la Universitat l'any 1955. Poc abans ja havia col·laborat com a investigador a l'Institut de Lingüística de l'Acadèmia Romanesa, actualment convertida en Institut de Lingüística Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti, de la qual ell mateix era director des de 1994. Cal recordar que Iorgu Iordan i Alexandru Rosetti van ser els lingüistes romanesos sens dubte més eminents i internacionalment reconeguts de l'etapa posterior a la Segona Guerra Mundial i, en especial, dins el període del règim de Nicolae Ceaușescu (1967-89). Lògicament en aquest mateix àmbit Marius Sala va progressar d'una manera efectiva començant per la tesi doctoral, dirigida per Iorgu Iordan, sobre *Fonetica și fonologia iudeoespaniolei din București*, llegida l'any 1967, de la qual va publicar una versió en francès, *Phonétique et phonologie du judéo-espagnol de Bucarest*, una ampliació en castellà, *Estudios sobre el judeo-español de Bucarest* (Mèxic 1970), i una derivació temàtica ampliada amb el títol de *Le judéo-espagnol*, a La Haia l'any 1976.

Va tenir una intensa activitat acadèmica a Romania amb cursos i seminaris a les universitats de Bucarest, la Cristiana Dimitrie Cantemir del mateix Bucarest, la de l'Oest i a la Universitat Ti-biscus de Timișoara. I com a professor invitat va ensenyar a les universitats de Heidelberg, Ciutat de Mèxic, Köln, Frankfurt, Oviedo, Màlaga, Madrid i Údine. Pel que fa a distincions igualment acadèmiques, fou nomenat Doctor Honoris Causa per les universitats d'Arad, Craiova, Oradea i Timișoara.

A més de Vicepresident de l'Acadèmia Romanesa, on havia ingressat des de 2001, va ser també membre corresponent de la Real Academia Española de la Lengua (des de 1978), de l'Institut Mejicano de Cultura (1981), de l'Academia Nacional de Letras d'Uruguay i de l'Academia Peruana de la Lengua (2004).

Va ser redactor i en alguns casos director responsable d'obres fonamentals i destacades com el *Dicționarul limbii române*, *Dicționarul etimologic al limbii române*, *Istoria limbii române*, *Micul dicționar academic* [*Petit dicționar academic*]. Va iniciar i orientar les series "*Etymologica*" i "*Limba română*" a l'Editorial Univers Enciclopedic. Des de 1990 va ser director del Birou din România de la *Unió Llatina*. Fins i tot ho va ser també del pavelló de Romania a l'Expo'92 de Sevilla i comissari general de la del 1998 a Lisboa.

Va participar també en els comitès de redacció de revistes d'especialitat com *Studii și Cercetări Lingvistice* (1957) [*Estudis i Recerques lingüístiques*], *Revue Roumaine de Linguistique* (1957), *Limba Româna* (1971), *Bulletin de la Société Roumaine de Linguistique Romane* (1971) i *Diacronia* (2014). I de totes aquestes, excepte de l'última, en va ser redactor en cap.

I va col·laborar encara en obres de temàtica i perspectiva ben diversa, com ara *El léxico indígena del español de América* (Ciudad de México, 1977), *Les langues du monde. Petite encyclopédie* (París, 1984) o *Limbile Europei* (Bucarest, 2001).

Ara bé, entre totes les obres molt reconegudes cal destacar les que va dedicar a la seva especialitat més conreada, la Lingüística Romànica, en la qual va ressenyar molts dels nombrosos fenòmens plens de complexes alternatives, entre altres *L'unité des langues roumaines* (1996), *Limbi în contact* (1997) amb una versió al castellà publicada a Madrid l'any següent, *De la latină la română* (1998, 2006, 2012) amb versió al francès (1999), al castellà (2002), a l'italià (2004) i a l'anglès (2005), *Întroduce în etimologia limbii române* (1999, 2005). Aquesta extensa panoràmica geogràfica i històrica li va permetre mostrar un conjunt extraordinari de precisions sovint

controvertides en obres com *Aventurile unor cuvinte românești* (2005) [*Les aventures d'unes paraules romaneses*], *Portrete* (2006) [*Retrats*] o *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create* (2010) [*101 paraules heretades, manllevades i creades*].

Entre les controvèrsies que va tenir, voldria destacar sobretot la relacionada amb la llengua moldava en el territori que d'ençà de l'ocupació russa del 1944 va formar part de la Unió Soviètica amb el nom de República Soviètica de Moldàvia, fins el 1991 quan es va dissoldre l'entramat polític (no confondre el país amb la regió oriental de Romania, a l'oest del riu Prut, també anomenada Moldàvia). Durant aquell període amb considerables barreges de població ucraïnesa i russa, i sobretot per l'esperit de conquesta política en la lingüística oficial, plena de retocs i disposicions, es va donar per entès que el moldau era una llengua eslava, un criteri, per cert, difícil de contradir en l'àmbit del Teló d'Acer... En aquest marc tan peculiar, Marius va aconseguir demostrar que la llengua moldava, al marge dels retocs soviètics, era purament romànica, una mera continuïtat del daci entre l'est del riu Prut i l'oest del Dniester, i encara fins a la Transítria.

Personalment lamento molt la pèrdua d'un lingüista excepcional i un bon amic amb qui vaig compartir nombroses converses ben diverses, sovint més enllà de les professionals.

Ramon CERDÀ MASSÓ
Universitat de Barcelona